

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksen tavoitteet ovat hyvät. Käytännön toimista löytyy kuitenkin ongelmia.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Ei lausuttavaa.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Ei lausuttavaa.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Englanninkieliselle lukiokoulutukselle on selkeästi kysyntää, kun katsotaan englanninkielisiin peruskouluihin hakeutuvien lasten ja nuorten lukumääriä. Lisäksi lukioiden englanninkielisille linjoille on hyvin hakijoita, vaikka ylioppilastutkinto näillä linjoilla täytyy tehdä suomeksi. Näin ollen englanninkielisen lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon tarjoaminen voidaan nähdä tarpeellisena palveluna.

Esitysluonnoksessa ongelmana on kuitenkin englanninkielisen lukiokoulutuksen rajaaminen ainoastaan suppealle joukolla opiskelijoita. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen voitaisiin ottaa ainoastaan opiskelijoita merkittäviä haasteita suoriutua lukiokoulutuksesta suomen tai ruotsin kielellä. Tällainen rajaus on kuitenkin turha. Rajaus asettaa turhaan nuoria keskenään eriarvoiseen asemaan sekä lisää ylioppilastutkinnon sekä lukio-opiskelun monimutkaisuutta.

Englanninkielinen lukiokoulutus sekä ylioppilastutkinto tulisi kuitenkin kaikkien veronmaksajien rahoitettavaksi, joten kaikilla suomalaisilla nuorilla täytyisi olla mahdollisuus hakeutua

englanninkieliseen lukiokoulutukseen. Lisäksi nykyinen rajausta on ongelmallinen perustulain 6 § huomioden.

Parempi vaihtoehto olisi muuttaa ylioppilastutkinnosta annetun lain 1 § muotoon:

"Ylioppilastutkinto suoritetaan suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti." Lisäksi myöhemmin säädettäisiin, että ammatillisen perustutkinnon tutkinnon englannin kielellä suorittaneet saisivat suorittaa myös englanninkielisen ylioppilastutkinnon. Edellä ehdotetu muutokset selkeyttäisivät tutkinnon määräyksiä, koska kaikilla tietynkielisessä lukiossa opiskelleille opiskelijoille olisi mahdollisuus suorittaa ylioppilastutkinto vastaavalla kielellä. Tämä olisi myös reilu ja yhdenvertainen tapa.

Lisäksi lukiolakiin ei pidä lisätä kohtaa 21 a §. Kaikkien halukkaiden pitäisi saada hakeutua englanninkieliseen lukiokoulutukseen. Lukiokoulutuksen järjestäjille tai oppilaitoksille voitaisiin kuitenkin varata mahdollisuus varmistaa hakijoiden kielitaito heidän hakeutuessa englanninkieliseen lukiokoulutukseen.

Huoli kansalliskielten aseman heikkenemisestä on ylimitoitettu. Tälläkin hetkellä suomalaiset voivat Suomessa suorittaa esimerkiksi IB-tutkinnon, joka on englanninkielinen. Näin ollen englanninkielinen lukiokoulutus ei keräisi kaikkia tulevia opiskelijoita suomen- ja ruotsinkielisiin oppilaitoksiin hakeutuvista, vaan nimenomaan IB-linjoille hakeutuvista.

Englanninkieliseen lukiokoulutukseen hakeutuvat ovat myöskin todennäköisesti sellaisia, joita kiinnostaa jatko-opiskelut englanninkielellä. Näin ollen mahdollisuus suorittaa englanninkielinen ylioppilastutkinto sekä lukiokoulutus, olisi tärkeä palvelu yhteiskunnalta. Nämä henkilöt eivät välttämättä kuitenkaan lähde ulkomaille opiskelemaan, koska Suomessa useat yliopistot tarjoavat englanninkielisiä kandiohjelmia. Englanninkielistä ylioppilastutkintoa suorittavat eivät myöskään jättäisi kansalliskielten opiskelua. Esitysluonnoksen mukaisesti ylioppilastutkintoon kuuluisi edelleen S1/R1- tai S2/R2-koe. Moni äidinkieleltään suomen- tai ruotsinkielinen tulisi edelleen suorittamaan äidinkielen kokeen Suomen tai Ruotsin kielessä, vaikka heille tarjoutuisi mahdollisuus opiskella muut oppiaineet englanninkielellä.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Tavoite taito- ja taideaineiden tunnustamiseksi osaksi ylioppilastutkintoa on tärkeä päämäärä. Tällä hetkellä lukiodiplomin suorittamisella ei ole suurta merkitystä esimerkiksi korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Lukiodiplomin suorittaminen ei myöskään helpoita esimerkiksi ylioppilastutkinnon suorittamista, joten diplomin suorittaminen on lisätyötä opiskelijalta. Tälläkin hetkellä lukiodiplomeilla on suorittajia. Nykyisellään lukiodiplomin suorittaa sellaiset henkilöt, joilla on aitoa kiinnostusta diplomiprojektin suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä oman taito- tai taideaineen sisältöjen hallinnan esittelemiseen. Tämä uudistus täytyy tehdä niin, että se hyödyttää tätä motivoitunutta osallistujapopulaatiota.

Ehdotuksen lähtökohta siitä, että yhden viidestä pakollisesta ylioppilaskokeesta voisi jatkossa suorittaa taito- ja taideaineen kokeella. Uudistusta tehdessä täytyy kuitenkin varmistaa, että taito- ja taideaineiden kokeet säilyvät jokaiselle aineelle tarkoituksenmukaisena.

Ylioppilastutkintolautakunnalla on yli 100 vuoden kokemus niin kutsuttujen high stakes -kokeiden järjestämisestä. Lautakunnan järjestämällä kokeilla on kuitenkin ollut samantyylinen rakenne, eli kokeet on suoritettu koosalissa ja niiden suorittamiselle on suhteellisen lyhyt aika. Tällaiset kokeet eivät kuitenkaan sovellu taito- ja taideaineiden arviointiin.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 määritetään esimerkiksi muusikin osalta arvioinnista seuraavaa: "Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan." Tämä pitäisi olla myös lähtökohtana tulevaisuuden taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen arvioinnissa. Perinteisessä koetilanteessa on mahdoton arvioida esimerkiksi musiikille ominaisia työskentelytapojen kehittymistä tai ottaa huomioon opiskelijan lähtötasoa.

Edellä esiteltyjen huomioiden valossa muiden ylioppilastutkinnon kokeiden kaltainen koe taito- ja taideaineissa ei kuullosta realistiselta tai tarkoituksenmukaiselta. Esimerkiksi nykyisestä Abitti-järjestelmästä ei löydy tarkoituksenmukaisia työvälineitä taito- ja taideaineiden suoritusten tekemiselle. Iso osa taito- ja taideaineiden suorituksista eivät myöskään lähtökohtaisesti sovellu toteutettavaksi digitaalisessa ympäristössä, esimerkiksi musiikissa käytetään paljon akustisia soittimia, kuvataiteessa teoksia tehdään fyysisillä välineillä sekä liikunnassa valtaosa liikuntasuorituksista tehdään hyödyntäen kokonaisvaltaisesti kehon lihaksia sekä muita elimiä. Vaikka taito- ja taideaineissa digitaalisia välineitä voidaan tietyillä osa-alueilla hyödyntää, ei taito- ja taideaineiden koe saa perustua pelkästään näihin osa-alueisiin. Ei myöskään ole tarkoituksenmukaista testata pelkästään teoretietoa taito- ja taideaineiden sisällöistä, koska näissä aineissa teoretiedon omaksuminen on häviävän pieni osa lukion opetussuunnitelman sisältöjä sekä tavoitteita. Yhteenvetona edellisestä on se, että taito- ja taideaineiden arviointia ei voi tehdä tarkoituksenmukaisella tavalla perinteisessä koetilanteessa.

Tällä hetkellä lukiodiplomeissa on ollut esimerkiksi mahdollista tehdä diplomiprojektia koko lukion ajan tai yhteistyössä muiden diplomien suorittajien kanssa (esimerkiksi teatterin, tanssin sekä musiikin yhteistyössä tehty musikaaliesitys). Lisäksi lukiodiplomin on voinut suorittaa keräämällä näyteitä lukioaikaisesta harrastuneisuudesta. Tämän tyylliset suoritustavat täytyy olla mahdollisia myös tulevaisuudessa. Tämä edellyttää sitä, että kokeeseen kuuluva valmistava näyttö on mahdollista suorittaa yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa ja se pysyy vuodesta toiseen samanlaisena, jotta taito- ja taideaineiden koetta voidaan suorittaa koko lukioajan.

Riskinä ehdotusluonnoksen mukaisella muutoksella on se, että taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeet eivät ole tulevaisuudessa houkutteleva vaihtoehto, sille osallistujapopulaatiolla, joka nykyisellään haluaa suorittaa lukiodiplomeja. Nykyisellään motivaatio lukiodiplomin

suorittamiselle nimittäin yleisimmin on halu diplomiprojektin suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä oman taito- tai taideaineen sisältöjen hallinnan esittelemiseen. Mikäli tulevaisuudessa taito- ja taideaineiden kokeista puuttuu esimerkiksi pidemmän projektityön toteuttaminen, vähentää se motivaatiota esitellä omaa harrastuneisuuttaan näissä aineissa.

Ennen kuin vastuuta taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeiden suunnittelusta siirretään Ylioppilastutkintolautakunnalle, täytyy selvittää mikäli Ylioppilastutkintolautakunnalla on osaamista, tietotaitoa, resursseja sekä haluamista suunnitella kokeista sellaisia, että ne ovat taito- ja taideaineiden arvostelulle tarkoituksenmukaisia ja sopivia. Mikäli Ylioppilastutkintolautakunta ei pysty esittämään suunnitelmaa tarkoituksenmukaisista kokeista, täytyy taito- ja taideaineiden lukiodiplomeja kehittää erillään Ylioppilastutkintolautakunnasta. Tällöin esimerkiksi Opetushallitus voisi jatkaa vastuuvirastona lukiodiplomeista, mutta suoritukset rekisteröitäisiin joko Ylioppilastutkintorekisteriin tai Koski-tietovarantoon, josta Ylioppilastutkintolautakunta ottaa suoritukset huomioon, kun Ylioppilastutkintolautakunta määrittää saako kokelas ylioppilastutkinnon suoritettua.

Lisäksi myös muille nykyisille lukiodiplomiaineille täytyy antaa sama asema, kuin musiikille, kuvataiteelle sekä liikunnalle. Ehdotusluonnoksessa huolestuttavasti eriytytetään nykyinen monipuolinen mutta yhdenmukainen lukiodiplomivalikoima kahdeksi erilliseksi kokonaisuudeksi. Tällöin esimerkiksi oppiainerajat ylittävät yhteistyöprojektit vaikeutuvat, koska ylioppilaskokeilla sekä lukiodiplomeilla tulee olemaan erilaiset suoritustavat, arviointikriteerit sekä määräykset.

Kaikki edellä esitellyt perustelut huomioiden paras tapa lähteä kehittämään taito- ja taideaineiden asemaa lukiossa on jatkaa lukiodiplomien arvioinnin sekä suorittamisen kehittämistä nykyisillä diplomien rakenteilla mutta tunnustaa suoritettut diplomit osaksi ylioppilastutkintoa.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Ei lausuttavaa.

7. Muut kommentit

Ei lausuttavaa.

Muukkonen Topias
Mäkelänrinteen lukion opiskelijakunnan hallitus